

Ružbaňské žrodelka

VESELÉ VIANOCE A ŠTASTNÝ NOVÝ ROK 2022

Ročník: III

Číslo 2/2021

December

Nepredajné

Milí Ružbašania, Vážení čitatelia nášho žrodelka.

Tak ako to zvyčajne chodí všetko má svoj začiatok a všetko má svoj koniec. Ináč to nie je ani s rokom 2021, ktorý už o pár dní bude minulosťou a nám z neho ostanú len spomienky a hodnotenia. Verím, že aj napriek náročným dňom v tomto roku si spomeniete na tie chvíle, ktoré aj pod rúškom Vám vyčarovali úsmev a radosť.

Rok 2022 sa pravdepodobne bude niest' opäť prispôsobovaním meniacim sa podmienkam, ktorým sme neustále vystavovaní. To však veľmi ovplyvniť nevieme. Čo je však v našej moci tak to sú plány a výzvy, ktoré počas nastávajúceho roka dokážeme meniť na skutočnosť. S obecným zastupiteľstvom sme sa v budúcoročných plánoch zamerali na rekonštrukcie a budovanie chodníkov, úpravu verejných priestranstiev, ktoré po zavedení optických káblov a rekonštrukcie elektrických rozvodov bude potrebné opraviť. Ďalšou výzvou bude riešenie nadstavby základnej školy, ktorou by sme chceli rozšíriť jednak kapacity, ale hlavne umožniť naším deťom čo najvhodnejšie podmienky pri ich vzdelávaní. Samozrejme sa budeme uchádzať o rôzne avizované granty, ktorými dokážeme našu dedinku meniť k lepšiemu.

Prajem Vám rok 2022 plný predsavzatí a plánov, ktoré sa budú priebežne meniť v realitu. Prajem Vám pokoj a radosť, odhalenie a prinavrátenie čara rodiny na ktorom naša spoločnosť bola a je stále pevne postavená a v neposlednom rade Vám prajem pevné zdravie.

Príjemné prežitie vianočných sviatkov a šťastný nový rok 2022 Vám praje

Mgr. Peter Martinek

Zastrešenie pódia v našej obci na nádvorí grófa Zámoyského pri obecnom úrade

Vďaka finančnej podpore z rozpočtu Prešovského samosprávneho kraja vo výške 6000 Eur a finančných prostriedkov z rozpočtu obce sme vybudovali dodatočné prestrešenie - väznicovú sústavu krovu so sedlovou strechou v kombinácii s dvoma stojatými a dvoma ležatými naklonenými stolicami a stĺpmi ukotvenými do pätiiek so strešnou krytinou (asfaltový šindel) vrátane plného deb-

nenia z dosiek na pero - drážku

Projekt bol zrealizovaný v mesiaci október 2021 prostredníctvom nášho sociálneho podniku - Valínek. Cieľom zastrešenia je zabezpečiť nerušený chod hromadných obecných podujatí aj v nepriaznivom počasí. Hlavným účelom stavby je zabezpečenie ochrany pozvaných a kultúrnych hostí počas verejných vystúpení.

Október, mesiac úcty k starším

Mesiac október by mal byť pre nás všetkých pripomienkou, ako si uctiť starších ľudí v našom okolí.

Aj v našej obci zvykneme v tomto období pripravovať a organizovať podujatie na podporu tejto myšlienky. Minulý, ale aj tento rok, sme sa tieto aktivity museli vzdať, vzhľadom k situácii, ktorú aktuálne všetci zažívame. Naši seniori sa nestretli ako bolo zvykom na Doškolovacom stredisku pána Jána Budzáka pri družnej debata a rozhovoroch, nepotešili ich deti z materskej a základnej školy svojimi piesňami, básničkami či tancami. Našou snahou je však aj teraz, v čase, ktorý nie je vhodný na stretávanie sa, pripomenúť si radosť zo spoločne strávených okamihov.

Úcta k tým, ktorí tvrdo pracovali, aby sa nám žilo lepšie. Úcta k tým, ktorí sa každý deň vzdávali radostí,

ktoré im život ponúkal, aby urobili šťastnými nás, ich deti. Prejavme im úctu, pretože nám ešte vždy majú čo dať. Človek sa učí celý život a najlepším učiteľom sú jeho najbližší, rodina, rodičia, či starí rodičia.

Zabezpečili sme pre občanov nad 70 rokov malý upomienkový darček, ktorý im bol doručený prostredníctvom pracovníkov obecného úradu v mesiaci október. Aktuálne je v našej obci 107 dôchodcov nad 70 rokov. Pri príležitosti životného jubilea 70, 75, 80, 85 a 90 rokov obdržali pamätný list na pamiatku. Súčasťou balíčka bol aj príhovor starostu obce.

Naším drahým spoluobčanom želáme pevné ZDRAVIE, ŠŤASTIE A LÁSKU NAJBLIŽŠÍCH do ďalších rokov ŽIVOTA !!!

Vzácný hosť v našom kraji

Bývalý dlhoročný osobný sekretár pápeža svätého Jána Pavla II. a emeritný krakovský arcibiskup a metropolita, kardinál Stanislav Dziwisz navštívil v nedeľu 10. októbra 2021 farnosť Nižné Ružbachy, kde slávil pontifikálnu svätú omšu, pri ktorej inštaloval a požehnal relikvie prvého stupňa, ostatky Krakovskej a sandomierskej kňaznej sv. Kingy, sv. Jána Pavla II. a rehoľnej sestry, mučeníčky totalitnej doby, bl. Zdenky. Počas obedňajšieho rozhovoru s pánom farárom Jánom

Stašákom, odovzdal pán kardinál srdečný pozdrav pre farníkov vyšnoružbašskej farnosti. Popoludní Stanislav Dziwisz neplánovane zavítal aj do našej obce Vyšné Ružbachy, kde absolvoval krátku prechádzku areálom kúpeľov a zastavil sa pri hrobe sestier Terezy a Rozy Zamoyských. V závere svojej návštevy si vzácný hosť modlitbou Zdravas Mária uctil internovaných rehoľníkov v areáli kláštora otcov redemptoristov v Podolínci.

Uviedla sa do života kniha Zamoyské nevesty

Dňa 24. októbra 2021 sa na hrade Ľubovňa uskutočnilo za účasti priamych potomkov rodiny Zamoyskej podujatie s názvom Zamoyské NEVESTY, v rámci ktorého sa uviedla do života kniha Zamoyské nevesty od autorky Kataríny Chapuis Šutorovej.

Podujatie sa začalo v hradnej Kaplnke sv. Michala Archanjela o 14 hod. rímsko-katolíckou svätou omšou vysluženou pánom dekanom rímsko-katolíckej farnosti v Starej Ľubovni Mgr. Pavlom Lackom a koncebrovanou pánom farárom z Vyšných Ružbách PaedDr. JCLic Jánom Stašákom.

Slávnostná svätá omša bola obetovaná za dámy z rodu Zamoyských, ale hlavne za pani Carmen de Bourbon-Sicules, ktorá sa svojou štedrosťou zaslúžila o prinavrátenie vzácnych informácií týkajúcich sa rodu Zamoyských počas ich pôsobenia na severnom Spiši.

Dámy z rodu Zamoyských, Róza Jezierska a Carmen de Bourbon-Sicules.

Po jej ukončení, Peter Fabis predniesol báseň od Mikuláša Kováča, Zelený petrevec.

Na úvod slávnostného uvedenia do života knihy, privítal pozvaných hostí riaditeľ hradu Ľubovňa Dalibor Mikulík.

*Dalibor Mikulík, riaditeľ hradu Ľubovňa
a ľubovnianskeho múzea*

Prítomným zároveň predstavil novú publikáciu, ale aj vysvetlil prečo majú v kaplnke svoje čestné miesto obyvatelia Vyšných Ružbách oblečení v krásnych krojoch. Podotkol, že to nie je náhoda, lebo Obec Vyšné Ružbachy bola odjakživa spätá s hradom Ľubovňa. A za čias, kedy príslušníci rodiny Zamoyskej boli hradnými pánmi v Ľubovni to bolo o to intenzívnejšie.

Dalibor Mikulík odovzdal slovo autorke, aby sa mohla prihovoriť a opísať cestu pri vzniku jej druhej knihy. Pri jej emotívnom príhovore poďakovala prítomným ale aj vzhľadom na pandemické obdobie neprítomným osobám za pomoc pri jej práci.

*Čestné miesto patrilo obyvateľom Vyšných
Ružbách v typickom kroji*

*Dalibor Mikulík a autorka knihy Zamoyské
nevesty, Katarína Chapuis Šutorová*

Následne autorka požiadala pani Moniku Pavelčíkovú, dlhoročnú riaditeľku hradu Ľubovňa na dôchodku a grófa Adama Benedykta Bispinga, priameho potomka rodiny Zamoyskej, aby s vetvičkou z olivovníka slávnostne pokropili tri výtlačky historickej publikácie s vodou z ružbašského prameňa lásky.

Autogramiáda

Tieto pamätné výtlačky Zamoyských neviest boli nasledovne odovzdané trom inštitúciám.

Prvá kniha poputovala do Ľubovnianskej knižnice, aby si ju mohol prelistovať a prečítať každý jej čitateľ. Druhý výtlačok bol odovzdaný Obci Vyšné Ružbachy, aby sa mohla miestna história uchovávať v svojom lone a tretí výtlačok sa odovzdal Ľubovnianskemu múzeu, aby v ich archívoch poslužil ďalším bádateľom.

Následne sa prítomní premiestnili do nových priestorov Paláca Lubomirských, kde nasledovala autogramiáda.

*Priamy potomkovia rodiny Zamoyki so sva-
dobnými fotografiami Zamoyských neviest:
zprava*

*Teresa Bisping – Bnińska,
Adam Benedykt Bisping,
Ewelina Bisping – Ejbich
Barbara Bisping*

Prezentácia knihy v Paláci Lubomirských

Spracoval: Katarína Chapuis Šutorová

Dve rodáčky z Vyšných Ružbách sa stretli s laureátom Nobelovej ceny za fyziku, Kipom Thornom

V októbri 2021 prebehol na Slovensku týždeň svetovej vedy, ktorý vyvrcholil slávnostným gala-večerom tretieho ročníka ocenenia ESET Science Award, ktoré vzdáva poctu výnimočným slovenským vedcom. Laureátov v troch kategóriách vyberá každoročne medzinárodná komisia, zložená z vedeckých kapacít svetových rozmerov a predsedá jej držiteľ Nobelovej ceny. Miroslava Krutková, členka organizačného tímu, oslovila talentovanú dizajnérku, Annamáriu Mikulik, držiteľku svetového ocenenia A' Design Award, ohľadom spolupráce na vytvorení darov pre medzinárodnú komisiu, ktoré v sebe prepoja vedu s umením.

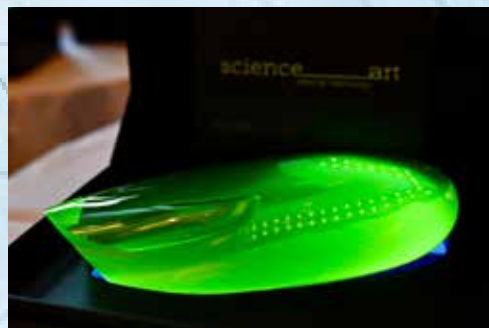

Galavečer ESET Science Award, Bratislava

Annamária neváhala a túto výzvu prijala. Nasledujúci rok a pol sa niesol v znamení kreatívneho procesu, telefonátov, prvých grafických návrhov, stretnutí a doladovania detailov, aby si priamo z jej rúk

mohli dary prevziať významní členovia medzinárodnej komisie, na čele s laureátom Nobelovej ceny za fyziku z roku 2017, profesorom Kipom Thornom, ktorý pri tejto príležitosti navštívil Slovensko aj so svojou manželkou Carolee Winstein a vnučkou Larisou Thorne, taktiež nadanou vedkyňou, ktorá sa zaoberá výskumom neutrín.

Annamária Vytvorila nádherné vázy z uránového skla. Urán použitý v diele bol odpadovým materiálom z jadrového priemyslu, čím dizajnérka zabezpečila jeho ekologické využitie formou upcyclingu. Celý proces kreovania týchto unikátnych darov, od samotných skíc, grafických návrhov, procesu výroby až po priloženie brožúrku bol veľmi inovatívny a využíval myslenie „out of the box“ (poznámka: v preklade myslenie mimo zaužívaných hraníc).

URANIUM, dar pre medzinárodnú komisiu

Kip Thorne ďakuje po prevzatí daru dizajnerke

„S ponukou spolupráce som oslovila viacerých umelcov pôsobiacich na Slovensku, no prístup a odhodlanie Annamárie ich všetkých predčil a bola najlepšou voľbou, s čím súhlasil aj celý projektový tím. Po opise našej predstavy popustila uzdu kreativite a vytvorila viacero veľmi kvalitných návrhov, z ktorých sme si mohli vybrať. Som veľmi rada, že som mala možnosť spolupracovať práve s mojou rodáčkou. Našla som v nej nielen profesionalitu, ale sadli sme si aj po ľudskej stránke.“ Reakcie hostí hovorili samé za seba.

Rozhovor s Kipom Thornom sa niesol v duchu vzájomných sympatií, prelínaním a súhrou odlišných odvetví - vedy a umenia

Annamária: „Práca na projekte pre Eset Science Award bola pre mňa nesmierne naplňajúca. Zadanie projektu ma nadchlo a teší ma, že nadšenie bolo badateľné aj v očiach obdarovaných hostí. Nikdy by ma nenapadlo, že raz budem spolupracovať s mojou milou rodáčkou Mirkou. Tým sa stala práca na projekte ešte o to viac mojou srdcovou záležitosťou. Vyskúšala som si prácu s novým materiálom, získala som nové profesionálne zručnosti, vedomosti a kontakty. Prostredníctvom projektu, v ktorom malo byť podľa zadania badateľné prepojenie vedy a umenia sa mi otvorili nové rozmery, ktorými je možné umenie obohatiť. URANIUM je interiérový objekt – váza, vodorovnou polohou popierajúca základné fyzikálne vlastnosti. Je vytvorená z uránového skla s prímiesou 2% rádioaktívneho uránu. Má schopnosť svietiť pri špecifickom rozhraní ultrafialového žiarenia. Vo svojom koncepte prepája viacero vedných disciplín: optiku, fyziku, chémiu, astronómiu,.... Reprezentuje súhru vedy a umenia. Stretnutie s významnými osobnosťami a najmä pánom Thornom bolo pre mňa viac než splneným snom. Mať možnosť stať tvárou v tvár a komunikovať so špičkou svetovej vedy je fantastickým zážitkom.“

Autorské dielo URANIUM s certifikátom originality dostala do daru aj pani prezidentka a pán premiér

Počas týchto intenzívnych pracovných dní, keď na Slovensko zavítali členovia medzinárodnej komisie, ku ktorým okrem Kipa Thorne (americký fyzik, medzinárodne známy odborník na gravitačnú fyziku a astrofyziku, so zameraním na relativistické hviezdy, čierne diery a gravitačné vlny, je jedným z troch vedcov, ktorým bola v roku 2017 udelená Nobelova cena za prvú priamu detekciu a pozorovanie gravitačných vln) patrili aj Hana Dvořáková (česká chemička a filantropka), Tibor Krisztin (maďarský matematik), Ralf Riedel (profesor na Inštitúte materiálových vied v Darmstade), Fiona Watt (britská vedkyňa) a ambasádori ocenenia – Hana a Dalimil Dvořákovci (Nadácia Experientia), Michal Valko (jeden z najvýznamnejších vedeckých talentov súčasnosti, pôsobiaci v Paríži) a Pavel Cheben (pôsobí ako hlavný výskumný pracovník v kanadskej Národnej

výskumnej rade), im Mirka organizovala víkendový program.

Mirka na prehliadke mesta Bratislava s členmi medzinárodnej komisie a ambasádormi

„Mať možnosť stretnúť týchto významných ľudí osobne, bolo pre mňa veľkou ctou. Opäť sa mi potvrdilo, že skutočne veľké osobnosti sú príjemné a skromné, bez akýchkoľvek manierov. Sú to ľudia ako my, ktorí sa vedia aj zasmiať na dobrom vtipе, či porozprávať o bežných témach. S Larisou Thorne som mala možnosť komunikovať trochu viac, keďže som po ňu bola aj na letisku vo Viedni. Ako dve ženy introvertky sme si sadli v témach ako je pozorovanie hviezd, svetelné znečistenie, klimatická zmena, krásy Slovenska, či chutná káva. Fascinujúce pre mňa bolo, keď sa mi rukami snažila znázorniť ako fungujú zákony fyziky vo vesmíre, v nadväznosti na debatu o slávnom filme Interstellar, ktorého spoluautorom a vedeckým poradcom je práve jej dedko, Kip.“

*Mirka s manželmi
Dvořákovcami počas galavečera*

*Mirka s profesorom Kipom Thornom a jeho
manželkou Carolee*

Mirka a Larisa Thorne

Ocenenie JDS pre samosprávu vo Vyšných Ružbachoch.

Pri príležitosti 30. výročia založenia Jednoty dôchodcov na Slovensku (JDS) predseda OO JDS v Starej Ľubovni Ing. Ján Bari-lla, dodatočne poďakoval a ocenil pamätnou medailou v priestoroch klubu JDS Vyšné Ružbachy predstaviteľa našej obce pána starostu Mgr. Petra Martineka. Toto uznanie je prejavom vďačnosti za doterajšiu podporu našej samosprávy, poslancov a starostov, ktorí svojou angažovanosťou prispeli v rozvoji klubu JDS v obci Vyšné Ružbachy. Z krátkej histórie sa dozvedáme, že v decembri roku 1989 sa začali klásť základy občianskeho združenia pod názvom Jednota dôchodcov na Slovensku. Registrácia Jednoty dôchodcov bola potvrdená príslušným ministerstvom a 10. januára 1990 na valnom zhromaždení, boli prijaté stanovy tohto občianskeho združenia a tiež jeho organizačná štruktúra. Roky utekajú a zákonitosti ľudského života v seniorskom veku už žiaľ neponúkajú veľa šancí. Už sa nemôžeme pýtať zakladateľov JDS na čele s Ing. Ladislavom Sedlárom, CSc., na ich spomienky a dojmy. Sme presvedčení, že by boli spokojní a

cítili by veľké zadostučinenie svojho prvotného úsilia. Ved' súčasný stav členskej základne JDS počíta viac ako 100 tisíc členov a jednotlivé organizácie po celom Slovensku vykazujú svoju kreativitu a životaschopnosť. Jednotlivé združenia sa zasadujú o skvalitňovanie života všetkých seniorov na Slovensku, nielen propagujú, ale aj realizujú aktívny prístup k svojmu zdraviu, životnému aj občianskemu prostrediu, a preto požívajú v občianskej verejnosti a neraz aj v medzinárodných kontaktoch vážnosť a rešpekt. Pri príležitosti 30. výročia JDS patrí poďakovanie bývalým a súčasným funkcionárom, za obetavú prácu a nezištný vzťah k aktivitám Jednoty. Uznanie patrí aj všetkým našim členom za ich úprimný aktívny prínos do života ZO JDS.

Vývoj komunálneho odpadu v našej obci

Obec minulý rok pristúpila k nepopulárnemu kroku a to zvýšeniu poplatku za vývoz komunálneho odpadu. Cieľom zvýšenia bolo zohľadniť stále narastajúce náklady na jeho likvidáciu. Pre porovnanie v nasledujúcej tabuľke vidieť vývoj nákladov a doplatku zo strany obce pred a po zvýšení poplatku:

rok	odpad - t	náklady - EUR	výber poplatku	rozdiel - doplatok
2019	203,765	24 354,96	16 171,87	+ 8 183,09
2020	182,865	28 991,83	28 692,00	+ 299,83
Rozdiel + nárast/ - pokles	- 20,9 t	+ 4 636,87 EUR	+ 12 520,13 EUR	- 7 883,26 EUR

V nasledujúcej tabuľke je zase porovnanie celkového množstva odpadov, na základe ktorých sa počíta úroveň vytriedenia komunálnych odpadov:

Katalógové číslo odpadu	NÁZOV ZLOŽKY KOMUNÁLNYCH ODPADOV	rok 2019	rok 2020	Rozdiel + nárast - pokles
		Množstvo odpadov v tonách	Množstvo odpadov v tonách	
20 01 01	papier a lepenka	6,320	7,180	0,860
20 01 02	sklo	17,290	20,850	3,560
20 01 03	viacvrstvové kombinované materiály na báze lepenky (kompozity na báze lepenky)	0,444	0,304	-0,140
20 01 04	obaly z kovu	0,229	1,759	1,530
20 01 08	biologický rozložiteľný kuchynský a reštauračný odpad	0	0	0
20 01 10	látstvo	5,440	4,930	-0,510
20 01 23	vyraďené zariadenia obsahujúce chlórfluórované uhľovodíky	0,883	1,104	0,221
20 01 25	jedlé oleje a tuky	0,107	0,016	-0,091
20 01 26	oleje a tuky iné ako uvedené v 20 01 25	0	0,040	0,040
20 01 27	farby, tlačiarenské farby, lepidlá a živice obsahujúce nebezpečné látky	0,070	0,865	0,795
20 01 35	vyraďené elektrické a elektronické zariadenia iné ako uvedené v 20 01 21 a 20 01 23, obsahujúce nebezpečné časti *)	1,579	1,050	-0,529
20 01 36	vyraďené elektrické a elektronické zariadenia iné ako uvedené v 20 01 21, 20 01 23 a 20 01 35	6,236	3,497	-2,739
20 01 39	plasty	2,143	5,229	3,086
20 01 40	kovy	0,176	8,130	7,954
20 02 01	biologický rozložiteľný odpad	11,000	30,000	19,000
20 03 01	zmesový komunálny odpad	195,835	176,075	-19,760
20 03 07	objemný odpad	7,930	6,790	-1,140
Celkové množstvo vzniknutých komunálnych odpadov		255,682	267,819	12,137
Celkové množstvo zrecyklovaných komunálnych odpadov		51,847	84,089	32,242

Označené na základe zoznamu vytriediteľných zložiek KO, ktoré možné započítať do úrovne vytriedenia

	rok 2019	rok 2020
Úroveň vytriedenia komunálnych odpadov	20,28%	31,40%

Vďaka úrovni vytriedenia odpadu, kde sme v roku 2020 dosiahli 31,40 %, nám poplatok za uloženie odpadov v zmysle Nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 330/2018 Z. z. zostal aj pre rok 2021 vo výške 22,- € / 1 t.

Zavedením dvojtýždenného vývozu 110 l nádob nám klesol počet vývozov zo 4 176 v roku 2019 na 3 578 vývozov v roku 2020, čo je o 598 vývozov menej a tým aj nižšia produkcia odpadu. Avšak v tomto roku sa situácia vôbec nevyvíja podľa očakávania. Odhadovaný počet vývozov na tento rok je na úrovni 3 669 vývozov, čo je dokonca mierny nárast. Očakávané náklady na likvidáciu odpadu v roku 2021 sú uvedené v nasledujúcej tabuľke:

rok	odpad - t	náklady - EUR	výber poplatku	rozdiel - doplatok
2021*	185,385	31 645,73	27 740,00	+ 3 905,73
Rozdiel + nárast/ - pokles	+ 2,52 t	+ 2 653,90 EUR	- 952,00 EUR	+ 3 905,73 EUR

* predpoklad

Aj keď zákonný poplatok sa nám pre rok 2021 nezvýšil a zostal na úrovni 22,- € / t, spoločnosť EKOS s. r. o. navýšila ceny za vývoz odpadov o 6 %. A tento nárast sa očakáva aj v roku 2022. K tomu treba ešte pripočítať náklady na zber biologicky rozložiteľného kuchynského odpadu /BRKO/, ktoré sa odhadujú na 3 000,- € ročne.

Čo vlastne biologicky rozložiteľný kuchynský odpad je? Ide predovšetkým o zmes tepelne upravených a neupravených surovín, ktoré zostali po príprave a konzumácii ľudskej potravy, a to:

- zvyšky zeleniny z prípravy a konzumácie jedál (šalát, rajčiny, paprika, atď.)

- šupky a zvyšky z ovocia (pomaranče, jablká, banány a pod.)

- varené jedlá (zemianky, ryža, cestoviny, omáčky a pod.)

- mäso a ryby

- škrupiny z vajícok

- vrecúška z čaju, filtre z kávovarov a pod.

Takže, ak na budúci rok výrazne neznížime produkciu netriedeného odpadu, musíme počítať s navýšením nákladov na jeho likvidáciu o takmer 5 000,- € oproti roku 2021 a to musí obec premietnuť do miestneho poplatku za komunálny odpad. V prepočte na jedného obyvateľa by navýšenie

poplatku malo predstavovať viac než 6,- €. Ale.

Ale ak hovoríte „NIE!“ navýšeniu poplatku, tak je tu možnosť výrazného zníženia produkcie odpadu. Koľko to je? Podľa mojich prepočtov by sme museli znížiť produkciu odpadu minimálne o 32 t, čo v prepočte na 110 l nádoby je 1 600 vývozov ročne menej, t. j. cca 133 mesačne. Teraz máme mesačne v priemere 298 vývozov. Takže „stačí“ ich znížiť o polovicu. Ďalšiu „rezervu“ máme pri bytovkách. Náklady na likvidáciu odpadu sú 2-násobne vyššie ako poplatok, ktorý sa vyberie od obyvateľov bytových domov. Zjavne sa netriedi dostatočne, hoci nádoby na separovaný zber sú aj tu k dispozícii. Ale aj tu sa plánujú opatrenia. Budú pristavené osobitné kontajnery na papier, kartónové obaly a polystyrén a taktiež koše na kuchynský odpad, čím by mal postačovať vývoz 1100 l nádob pri bytových domoch raz za dva týždne. A taktiež obyvatelia by si mali uvedomiť, že stavebný odpad do kontajnera nepatrí. Ak ho máte a nevíete čo s ním, obráťte sa na zamestnancov obecného úradu. A máme ešte jednu „rezervu“. Nakoľko vývozná spoločnosť neváži odpad, ktorý vyvezie z našej obce, ale má priemerné hmotnosti na nádoby, t. j. 110 l nádoba 20 kg, 1100

l nádoba 95 kg, každá vysypaná nádoba sa počíta ako plná. Takže aj tu je možnosť ako si znížiť produkciu odpadu. Nevešajme zbytočne vývozné štítky na takmer prázdne nádoby, len z dôvodu minútia. Ak tam máte napr. len 5 kg odpadu, EKOS stále bude účtovať 20 kg a tým budeme mať produkciu odpadu umelo navýšenú.

Takže malá rekapitulácia. To, či sa zvýši poplatok za vývoz komunálneho odpadu z 20,- EUR na 25,- EUR na obyvateľa a cena jedného vývozu z 3,- EUR na 6,- EUR, ešte isté nie je. Ale čo isté je, že na budúci rok bude vývoz 110 l nádob raz mesačne, vývoz 1100 l nádob raz za dva týždne, separovaný zber podľa potreby, veľkoobjemový zber 2x ročne a taktiež zber elektrospotrebičov.

A na záver aspoň niečo pozitívne. Tento rok zrejme prekonáme 40 % úroveň vytriedenia odpadu, čím by nám mal klesnúť poplatok za uloženie odpadov v zmysle Nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 330/2018 Z. z. v roku 2022 z 22,- €/1 t na 18,- €/1 t, t. j. o 4,- € na tonu odpadu menej, čo v prepočte na súčasnú produkciu odpadu by mohlo byť menej o 742,- €.

Niečo na zamyslenie...

V supermarkete mladá pokladníčka hovorí staršej žene: "Pani, mali by ste si priniesť vlastné nákupné tašky, pretože tieto plastové nie sú ekologické!". Staršia pani sa ospravedlnila a odpovedala: "Za mojich čias nebola také zelená kampaň." "To je Váš problém, pani. Vaša generácia sa dostatočne nestarala o životné prostredie tak ako to robíme my." "Máte pravdu" odpovedala pani. "Naša generácia sa o životné prostredie nestarala adekvátne. Späť do obchodu sme vracali sklenené fľaše od mlieka, sýtených nápojov, piva a alkoholu. Obchod ich odvážal späť do továrne, kde boli umyté a sterilizované predtým než ich použili znova a znova. V našej dobe sme sa naozaj nestarali o životné prostredie. Dokonca aj detské plienky sa prali, lebo neboli jednorázové. Sušili sme si ich sami, nie v sušičkách. Tieto plienky vysušil vietor a snečná energia. V našej dobe sme mali doma iba jeden televízor a jedno rádio a nie jeden televízor do každej izby. A televízor mal 14 palcovú obrazovku, nie veľkosť štadióna, ktorý keď sa pokazí bude vyhodnený nevedno kam. V kuchyni sme museli všetko robiť rukami, pretože neboli elektrospotrebiče, ktoré by všetko urobili za nás. Keď sme po-

slali poštou niečo krehké, aby sme to zabalili, použili sme staré noviny, nie plastové bubliny a polystyrénové gule, ktorým trvá 500 rokov, kým sa znehodnotia. Benzínové kosačky sme v tej dobe nepoužívali na kosenie trávy, boli mechanické a svaly sme použili na ich pohyb. Cvičenia boli úžasné a nemuseli sme chodiť do posilňovne, aby sme boli fit. Máte pravdu, v našej dobe sme nedbali o životné prostredie. Pili sme vodu priamo z potoka alebo z kohútika, nie z plastových fliaš a pohárov, ktoré teraz plnia oceány. Ráno sme všetci nasadli do električky či autobusu, používali sme bicykle alebo chodili do školy pešo, namiesto toho, aby sme využili rodičov ako 24 hodinovú taxislužbu. Tak, nie je to úžasné, že súčasná generácia toľko rozpráva o „životnom prostredí“, ale nechce sa ničoho vzdať a nemyslí na život s trochou pokory, aspoň tak ako to bolo za mojich čias!"

Stručné cirkevné a náboženské dejiny obce Vyšné Ružbachy

230. výročie postavenia kostola

20. výročie vzniku farnosti Obetovania Pána Vyšné Ružbachy

Vyšné Ružbachy boli obcou, v ktorej žilo odjakživa rímskokatolícke obyvateľstvo. V nepatrnom počte tu síce žili krátkodobo aj gr. katolíci, evanjelici a.v., reformovaní i židia, no boli to len ojedinelé osoby.

Napríklad v roku 1920 žilo v obci

618 rímskokatolíkov
24 reformovaných
8 židov
4 gréckokatolíci
3 evanjelici a.v.

657 obyvateľov spolu

v roku 1940

806 rímskokatolíkov
2 evanjelici a.v.
1 kalvín

809 obyvateľov spolu

V samotnej obci, okrem rímskokatolíckeho kostola, neboli žiadne iné sakrálne stavby iných náboženstiev. V chotári sa nám dodnes zachovalo 7 kaplniek, 8 božích múk a krížov.

Vyšné Ružbachy do 30. júna 2001 tvorili so susednou obcou Nižné Ružbachy a obcou Lacková spoločnú farnosť. Farský úrad sa nachádzal v Nižných Ružbachoch. Farárom boli nápomocní kapláni. Náboženské obrady, slávnosti a sv. omše sa nevysluhovali v každej obci denne, ale len raz, či dvakrát počas týždňa. V susednej obci Lacková postavili kostol až v roku 1910. Do vtedy veriaci chodili na náboženské obrady k nám do Vyšných Ružbách. Farára, prípadne i kaplána si každá

obec privádzala vlastným konským povozom v lete v koči, v zime na saniach. Farníci sa raz v roku skladali finančnou čiastkou na „furmana“. Veľakrát sa farár presúval do obcí aj pešo, chodníkmi chotára. Ešte v polovici 20. storočia kňazi mali vlastné hospodárske budovy, statky, polia, lúky a lesy, na ktorých hospodárili za pomoci služobníctva. Veriaci mali povinnosť odovzdávať predpísanú dávku farnosti „dežmo“ a tiež mali povinnosť podieľať sa na údržbe farskej budovy. V každej filiálke bola z radov veriacich voľená cirkevná rada, ktorá mala úlohu pomáhať farárovi v oblasti hospodárskej a majetkovej. Predsedom rady bol farár, ktorý určoval počet členov rady. Ale vždy musel byť

nepárny počet členov.

Pre potreby kostola sa príležitostne vykonávali finančné zbierky od veriacich.

Nemalej podpory sa dostávalo aj od veriacich, ktorí sa vysťahovali z obce do Ameriky ešte v polovici 19.st. Posielali peniaze na zveľádovanie kostola, cirkevné aktivity i na postavenie kaplniek.

V minulosti obyvateľstvo prejavovalo veľkú úctu kňazom a malo pred kňazmi i veľký rešpekt. Pri stretnutí s kňazom si chlapi sňali klobúk z hlavy, pokľakli i ruku po-
bozkali.

Niektorí kňazi i kapláni zastávali i svetské funkcie.

Počas svojho pôsobenia vo farnosti sa snažili podporovať a prehľbovať vieru svojich farníkov rôznymi náboženskými aktivitami.

Veriaci, najmä v medzivojnovom období, boli združovaní vo viacerých spoločenstvách a spolkoch.

Náboženské aktivity :

Bratstvo Panny Márie Škapuliarskej

Členstvo v bratstve bolo podmienené nepretržitým nosením škapuliara na prsiach i na chrbte. Škapuliar obsahoval na prsnej strane obraz Panny Márie, na chrbte Najsvätejšie Srdce Ježišovo. Bratstvo vzniklo ešte pred 1.sv.voj-

nou. Bolo to prejavom hlbokéj úcty k Panne Márii Karmelskej (Škapuliarskej). Sviatok 16. júla. Bratstvo postupne zaniklo vymretím členov v 60. rokoch 20. st.

Katolícka telocvičná jednota Orol

Združovala najmä mládež v obci už pred prvou sv. vojnou. Organizovali športové aktivity, orolské zlety, neskôr po vojne nacvičovali ochotnícke divadelné hry s náboženskou tematikou. Spolok vlastnil Orolský prápor vysvätený v roku 1927. Umiestnený bol na čestnom mieste v kostole. Vychovával hlboko národne uvedomelých ľudí, v mravnej čistote a k prejavu katolíckej viery navonok. Spolok bol oficiálne zrušený v r. 1938.

Mariánska kongregácia

Spolok združoval slobodné dievčatá a ženy. Vznikol po prvej sv. vojne. Zameriaval sa na prejav úcty a pestovanie ducha katolíckej viery a podporovanie národného povedomia. Spolok postupne zanikol v polovici 20. st. Členovia spolku nosili na krku modrú stuhu s agnuštkom Panny Márie.

Spoločenstvo svätého ruženca

Existuje už oddávna. V jednom spoločenstve v minulosti bolo 15 členov, teraz je ich 20. Každý člen sa denne pomodlí jeden

desiatok ruženca. Ružencové kartičky s tajomstvami sa obmieňajú medzi členmi každú prvú nedeľu v mesiaci po prvom piatku.

Spolok organizoval v minulosti nedeľné ružencové pobožnosti a modlitby (vešpery). Jeho členovia boli zaviazaní v určenej hodine k bdeniu a modleniu celého posvätného ruženca s prejavom cti a chvály Blahoslavenej Panne Márii. V povojnovom období bolo viac spoločenstiev ženských i mužských. Dnes je činných 9 ružencových spoločenstiev, z nich je jedno mužské.

Veľkú členskú základňu mal i Spolok sv. Vojtecha, ktorého členovia odoberali a dodnes odoberajú najmä spolkovú katolícku tlač, knihy, ročenky, kalendáre a Katolícke noviny.

V roku 1998 vznikol v obci Tretí rád sv. Dominika – (Terciálny rád). V čase založenia mal 21 členov, v súčasnosti má už len 6 členov. Stretávajú sa raz v mesiaci. Zakladateľkou bola Katarína Sendrejová.

V roku 1999 bolo pri Kostole Obetovania Pána provinciálom Dominikánskej rehole obnovené Bratstvo živého ruženca so všetkými právami, milosťami a odpustkami, ktoré ružencovým bratstvám dáva svätá Cirkev.

V medzivojnovom, ale i povojno-

vom období, kňazi pravidelne organizovali k jednotlivým kaplnkám v chotári obce procesie k prejavu úcty podľa zasvätenia kaplnky. Veľkou slávnosťou v roku bol sviatok Božieho tela, kedy sa niekoľko provizórnych oltárov so sochami, alebo obrazmi svätých zriadilo pred vstupnými bránami do rodinných usadlosti. Oslavuje sa vždy v druhý štvrtok po slávnosti Zoslania Ducha Svätého. Dnes už len v kostole.

Starší obyvatelia sa pamätajú, keď sa každoročne, 25. apríla, organizovali procesie do polí tzv. svätenie ozimín.

Dodnes oslavujeme 2. februára odpustovú slávnosť za účasti veriacich aj z okolitých farností.

Vo vianočnom a novoročnom čase kňaz v sprievode kantora a kostolníka navštívil všetky domácnosti a posväcoval príbytky (po koľyndže).

Keď v roku 1991 dali postaviť rehabilitovaní a odškodnení veriaci, ktorí bránili zatýkaniu kňazov v Podolínskom kláštore v roku 1950 drevený kríž na vrchu Úboč, tak v ďalších rokoch sa v strmom kopci Úboče vybuodovala Krížová cesta – Kalvária so prístupným od roku 2012. 14 zastavení slúži k individuálnej modlitbe, najmä v pôstnom období liturgického roka.

Rímskokatolícky kostol

Dominantou obce Vyšné Ružbachy je barokový rímskokatolícky Kostol Očisťovania Panny Márie. Neskôr sa liturgický sviatok, ktorý pripadá na 2. február, zaradil medzi sviatky Pána a zmenil sa aj názov na sviatok Obetovania Pána a v tejto súvislosti sa zmenil aj názov zasvätenia kostola.

Je to sviatok, ktorý pripomína biblickú udalosť obetovania Pána Ježiša, ktorá sa odohrala na 40. deň po jeho narodení. V tento deň sa v katolíckych kostoloch posväcujú sviečky, ktoré sa volajú hromničky. Používali sa pri modlitbe i na odvrátenie búrky a hromobitia. Preto aj najstarší názov sviatku sa volal Sviatok Hromničnej Panny Márie.

Jednolodňový barokový, neskôr klasicistický upravený kostol sa nachádza v strede obce pri hlavnej ceste v blízkosti potoka Rieka. Bol postavený na konci 18. st. v roku 1791 na mieste pôvodného kostola, ktorý sa údajne zrútil. Výstavbu kostola organizoval vtedajší farár Jan Cantius Jaklinski, ktorý bol súčasne apoštolským protonotárom a varšavským kanonikom. Ružbašským farárom bol takmer 50 rokov. Po jeho smrti vo výstavbe kostola pokračovali farári Jan Lud-

vigh, Andrej Lacko i Pavol Kray. Vysoký je 35 m. Samotná stavba pozostáva z kamenného muriva – travertínu, ktorý sa ťažil v travertínovej kope južne od jazierka kráter (v Paukovej džure). Kostol je podpivničený nízkymi stropnými klenbami. Nachádza sa v nich veľa ľudských kostí. Strešná konštrukcia kostola je drevená, sedlová. Okolo kostola bol pôvodne cintorín až do čias, kedy panovník Jozef II. zakázal pochovávať mŕtvych v okolí kostola.

Loď kostola je podlhovastá s rovným uzáverom presbytéria. Po stranách s dvomi podpernými bočnými piliermi, z ktorých sa prelínajú zaklenuté krížové klenby s medziklenbovými pásmi v spodnej časti dosadajúce na rímsoy podperných pilierov. Interiérové fasády sú hladké, členené oknami. Z nižšej strany 3 okná, z vyšnej strany sú dve okná. Pôvodná vonkajšia fasáda kostola bola z páleného vápna, ktorú v roku 1966 nahradil brizolit.

V kostole sa nachádza nový hlavný oltár Obetovania Pána z prvej polovice 20 st. a dva bočné oltáre staršieho dáta. Neskoro renesančný oltár Korunovania Panny Márie z polovice 17.st. a neskoro barokový polychromovaný oltár

Božského Srdca Ježišovho z konca 18. st. Reliéfny obraz Ružencovej Panny Márie a kazateľnica pochádzajú zo začiatku 19.st. Orgán pochádza zo začiatku 20.st. Medzi vzácné historické pamiatky patrí kalich zo 16.st. i dva renesančné kalichy z pozláteného striebra z roku 1639 a z roku 1644, ktoré sa používali ešte v starom, pôvodnom kostole.

Kostol bol v roku 1963 vyhlásený za kultúrnu pamiatku.

Dominantou kostola je vysoká predstavaná veža, v ktorej sa nachádza zvonica. Sú v nej umiestnené tri zvony. Veža vo vrchnej časti má barokovú latemovú baňu, ktorá dosadá na terčíkovú podstrešnú rímsu. Všetky zvony sa pôvodne ovládali ručne ťahaním za konopné laná. Túto prácu vykonával zvonár, ktorého povinnosťou bolo okrem zvonenia na bohoslužby zvoniť i ráno, na poludnie i večer k modlitbe Anjel Pána. Poslednou zvonárkou bola hluchonemá Katarína Grechová, rod. Tureková.

V bezprostrednej blízkosti kostola sa nachádzala triviálna, jednotriedna Rímskokatolícka ľudová škola. Obsahom vyučovania bola výučba katechizmu, čítanie, písanie, počítanie a základy poľnohospodárstva. Pôvodnú prízemnú pravdepodobne drevenú budovu,

o ktorej sa veľa informácii nezachovalo, nahradila v roku 1910 nová dvojpodlažná kamenná budova, v ktorej sa nachádzali dve učebne a byt pre učiteľa. V roku 1824 bol učiteľom v škole Ladislav Nowak, neskôr Pavel Rychnavský, Andrej Grančay, Viliam Vengritzky. Učitelia zároveň vykonávali aj kantorov.

Protokol z roku 1695 uvádza, že v tej dobe evanjelium chodieval predčítať v nedelne i vo sviatočné dni po domoch chudobným nevzdelaným sedliakom vtedajší organista Thomas Dresner – notár, za čo mu chudobný sedliak zo skromnosti vajce oferoval.

Významné udalosti týkajúce sa kostola

1791 – Postavenie kostola na mieste pôvodného, ktorý sa údajne preboril.

1804 - Boli ušité nové sukne i go-liere pre miništrantov za richtárovania Pavla Nowaka.

1807 - Bol postavený drevený chór, lavice a kazateľnica za richtárovania Pavla Nowaka.

1814 - Z darovaného drelichového plátna, boli vyhotovené oltárne plachty a košiel'ky miništrantov.

1824 - V protokole z roku 1695 sa spomína organista Ladislav Nowak.

1824 - Bol v Kežmarku vyhotovený pacifikát (kríž na bozkanie). Posvätený bol 16.4.1824.

1836 - Bola ovakovaná veža kostola (turňa) za richtárovania Jakuba Fabisa.

1876 – V poľskom Krakove vyhotovil Wojciech Eljasz maľovaný obraz „Obetovania Pána“, ktorý umiestnili na čelnú stenu kostola.

1903 - Zakúpený nový jedno-manuálový orgán s pedálom. Vyhotovila a dodala firma Rieger Testvérek Budapešť.

1910 – Spevnenie stropnej klenby kostola tromi výstužnými tyčami – svorkami.

1914 – Z veže kostola zhodené všetky zvony a následne použité pre vojenské účely.

1920 – Strecha i veža kostola pokrytá plechovou krytinou, predtým bola šindľová.

1922 – Vo veži kostola nainštalovaný najväčší zvon, na ktorom je nápis : „ Zdravas Mária milosti plná, pod farárom Innocentia Smolko“ Zvon ulial Richard Herold z Chomutova.

1930 – Vo veži kostola nainštalované vežové hodiny za 12 tis. Kč. Vyhotovil Rudolf Eemeritrim, hodinár z Gelnice.

1930 – Prvé vymaľovanie interiéru kostola vrátane stropných a nástenných malieb za richtárovania Vojtecha Leščinského.

1931 – Zhotovený a nainštalovaný hlavný oltár „Obetovania Pána“. Bol vyhotovený v Rakúskom Tirolsku za 65 tis. Kč za richtárovania Vojtecha Leščinského.

1931 – 5. júla jediný vysokoškolský vzdelaný občan Ján Grech, nar. 1906 vysvätený za kňaza biskupom J.E. Jánom Vojaššákom.

1932 – Vo veži kostola nainštalované ďalšie dva zvony. Jeden s odliatkom reliéfu Sv. Ondreja, druhý menší bez reliéfu. Obidva s nápismi Ján Gedeon 1932. Zdobené odliatkami lipových ratolestí. Uliate v zvonárskej dielni Prešov.

1948 – Elektrifikácia kostola.

1963 – Kostol vyhlásený za kultúrnu pamiatku.

1966 - Pôvodná vonkajšia

pálená omietka kostola kompletne osekaná a nahradená novou omietkou zvanou brizolit.

1968 - Rekonštrukcia kamennej ohrady okolo kostola. Kovanie a vstupné vchodové brány ostali pôvodné.

1968 - Zriadenie Obetného oltárneho stola v priestore presbytéria.

1968 - Odstránené kovové zábradlie (gradus) pod víťazným oblúkom oddelujúce presbytérium od lode kostola.

1968 - Kompletná výmena vnútornej, kamennej, travertínovej dlažby za mramorovú.

1968 - Výmena všetkých drevených lavíc. Nové vyhotovené z červeného smreka.

1968 - Zriadené elektrické akumulčné vykurovanie v kostole i v sakristii.

1969 - Druhá kompletná obnova interiérovej maľby vrátane stropných malieb.

1970 - Sväté misie – duchovná obnova.

1974 – Elektrifikácia všetkých zvonov, dovtedy sa zvony ovládali len ručne ťahaním za laná. Elektroinštalačné práce vykonal miestny občan Štefan Koval’.

1989 – Výmena plechovej krytiny za medenú na streche i veži kostola.

Vo veži kostola výmena prehnitých častí krovu. Celkový náklad 400 tis. KČS.

1992 - Kompletná renovácia bočného oltára „Korunovania Panny Márie“. Reštavráciu vykonal firma URES z Ludrovej.

1993 - Kompletná renovácia bočného oltára „Božského srdca Ježišovho“. Reštavráciu vykonal firma URES z Ludrovej.

1994 – 12. júna primičná sv. omša novovysväteného kňaza nášho rodáka pátra Pavla Sendreja, nar. v r.1960. Študoval v Poľsku.

1994 - Kompletná renovácia kazateľnice. Vykonal firma URES z Ludrovej.

1994 - Sväté misie – duchovná obnova veriacich.

1995 – Renovácia hlavného oltára „Obetovania Pána“ v kostole. Firma URES z Ludrovej.

1997 – 22. júna primičná sv. omša novovysväteného kňaza nášho rodáka Rastislava Waxmonského, nar. v r. 1973. Študoval na bohosloveckej fakulte v Spišskom Podhradí.

1998 - Vznik spoločenstva Tretieho rádu sv. Dominika.

1999 - Pri Kostole Obetovania Pána obnovené Bratstvo živého ruženca.

2001 - Zriadené plynové vykuro-

vanie kostola vrátane sakristie.

2001 - Založený Skautský oddiel sv. Márie Goretti. Zakladateľ kaplán Andrej Legutky.

2004 - Birmovka

2009 - Birmovka

2010 - Sväté misie – duchovná obnova veriacich.

2012 - Birmovka

2014 - Tretia kompletná obnova interiérovej maľby vrátane stropných malieb.

2014 – Spevnenie stropnej klenby kostola nad presbytériom jednou tyčovou výstuhou.

2014 – Slávnostné znovuvysvätenie obnoveného kostola a nového obojstranného stola Mons. Štefanom Sečkom, spišským biskupom.

2017 - Birmovka

2020 – Farnosť získala relikviu prvého stupňa sv. Márie Goretti.

2020 - Sväté misie – duchovná obnova veriacich.

V rámci výskumu Cirkevných a náboženských dejín našej obce sa mi podarilo zmapovať kňazov pôsobiacich vo farnosti, teda i v našej obci od roku 1623.

1623 Štefan Czarnkowicz

1633 Bartolomej Kawecki

1638 Stanislaw Swieskowicz

1664 Jan Rusieski Szlachetny –

prelát

1682 Peter Mikolaiczki

1683 Pawol Moszinski

1686 Baltazár Lehoczki

1700 František Lubozicki

1724-1741 Michal Zigmund Glock

1744-1793 Jan Cantius Jaklinski

1793-1807 Jan Ludwigh

1809-1830 Andrej Lacko

1831-1838 Pawol Kray

1838-1891 Eduard Korponay

1891-1929 Inocent Smolko

1929-1931 Ján Húščava
(dočasný administrátor)

1931-1938 Jozef Danko

1938-1966 Jozef Daniel

1966-1987 Bernard Pánči

1987-1992 Andrej Filipek SJ

1992-2001 Štefan Saloka Mgr.

Pôsobili tu viacerí kapláni a diakoni: Štrba, Juraško 1927, Michal Kubičár 1938, Ladislav Hudáč 1939, Maximilián Špes 1949-1952, Michal Marek 1953, Emanuel Chylla 1968-1972, Ján Pramuka 1990, Ján Hlavčák 1991-1992, Andrej Legutky 1999-2001, Peter Pawol Kubáni 1999.

Vznik farnosti Obetovania Pána Vyšné Ružbachy**1.7.2001****Kňazi pôsobiaci od vzniku****farnosti :**

2001-2006 Dušan Galica Mgr. 2006-2007 Rudolf Vetrík

2007-2019 Jozef Barilla Mgr. 2019 Ján Stašák PaedDr. ICLic

Kňazi a rehoľníci – rodáci z našej obce :**Ján Grech**

1906–1978, syn rodičov Jána Grecha a Márie Grechovej rod. Petríkovej.

Pochádzal z 3 súrodencov.

Vysvätený za kňaza v Spišskej Kapitule 29. júna 1931 spišským biskupom J.E. Jánom Vojtaššákom.

Študoval a maturoval na nemeckom ev. gymnáziu v Kežmarku.

Pôsoobil ako kaplán v Spišskej Belej, Spišských Hanušovciach, Lešnici, neskôr ako farár v Švábovciach, Svätom Ondreji a v Lechnici.

Páter John Joseph Gonchar (Gončár)

Narodil sa v meste Pittsburgh v štáte Pensylvánia – USA v r. 1931 rodičom Albertovi Gončárovi (od Jacka) a Anne rod. Leščinskej (od Husara), ktorí pochádzali z Vyšných Ružbách. Ako mnoho iných v tom čase, aj oni sa z obce vysťahovali za obživou do USA. V roku 1922 odišiel otec, ktorého o dva roky neskôr nasledovala i matka. Pochádzal z 10 súrodencov.

V roku 1949 vstúpil do Františkánskej rehole. 15 augusta 1950 zložil prvé rehoľné sľuby.

Za kňaza vysvätený 8.9.1956
vo Františkánskom kláštore
vo Washingtone – USA.

Pôsobil ako učiteľ filozofie, teológie a náboženstva, bol riaditeľom exercičného domu v Eastone. Bol kňazom v Cliftone, New Jersey, Valparaiso v Indiane. Ako kňaz a misionár pôsobil vo viacerých farnostiach, okrem iných, sedem rokov ako misionár na ostrove Jamajka. Žije v meste Cincinnati v štáte Ohio – USA. V rokoch 1972 a v r. 2011, navštívil rodisko svojich rodičov Vyšné Ružbachy, kde celebroid sv. omšu v tunajšom kostole.

Páter Pavol Sendrej

1960–2016 kňaz redemptorista
Narodil sa vo Vyšných
Ružbachoch manželom Jánovi
Sendreiovi, ktorý pochádzal zo Smižian
a matke Kataríne rod. Kovalovej

Pochádzal z troch súrodencov.

Študoval v Poľsku.

Za kňaza vysvätený 29. mája
1994 v Tuchowe v Poľsku.

Mgr. Rastislav Waxmonský

Narodil sa v r. 1973 vo Vyšných
Ružbachoch manželom Dušanovi
Waxmonskému, ktorý pochádzal
z Podolínce a matke Ľudmile rod.
Gončárovej.

Pochádza z troch súrodencov.

Študoval na bohosloveckej
fakulte Univerzity Komenského
v Spišskom Podhradí.

Za kňaza vysvätený 21. júna 1997
v Spišskej Kapitule.

Pôsobil ako kaplán v Levoči, ako
farár Hruštíne na Orave, Liptovskej
Teplej, v Slovenskej Vsi.

Od roku 2020 ako výpomocný
duchovný vo Vyšných Ružbachoch.

Mgr. Rastislav Hanečák

– kaplán

Narodil sa v roku 1980 vo Vyšných Ružbachoch manželom Ladislavovi Hanečákovi a Márii rod. Krafcíčkovej, ktorá pochádza zo susednej obce Lacková.

Pochádza z 3 súrodencov.

Študoval na Teologickom inštitúte Katolíckej univerzity v Spišskom Podhradí.

Za kňaza vysvätený 20. júna 2009 v Spišskej Kapitule.

Pôbil vo Vysokých Tatrách, v Tvrdošíne, Brezne, Revúcej, Novoti.

P. PhDr. Mgr. Miloš Miloslav Pizovka CSsR

– redemptorista

Narodil sa v r. 1982 vo Vyšných Ružbachoch manželom Jánovi Pizovkovi a Helene rod. Martákovej pôvodom z neďalekej obce Kamienka.

Pochádza zo štyroch súrodencov.

Študoval v Bratislave na Teologickej fakulte Trnavskej univerzity. Za kňaza vysvätený v Podolínci 19.6.2010.

Pôbil ako vikár predstaveného komunity a neskôr ako predstavený komunity Redemptoristov v Kostolnej – Zárieči.

Od 1. 12. 2021 člen komunity Redemptoristov v Podolínci.

Aktívne

Rehoľné sestry

Anna Sčensná nar.1924, rehoľné meno Paulina (od Šivego), pôsobisko v Kláštore Pod Znievom a v Čechách. Pochovaná je v Banskej Bystrici.

Anna Martinková nar. 1955, rehoľné meno Hroznata (od Muhy), pôsobisko v Bratislave a vo Vrbovom pri Piešťanoch.

Monika Repková nar. 1971, rehoľné meno Šimona (od Repki), pôsobisko vo Vrbovom, Trnave, Nitre.

Jozef Valigurský	(od Jyndruša)
Andrej Dudžík	(od Pauka)
Vojtech Marfiak	(od Muhul'ki)
Bernard Heban	(od Miška)
Terézia Hebanová	(od Miška)
Alojz Marfiak	(od Krol'icki)
Ján Sčensný	(od Zboska)
Rudolf Grech	(od Krutki)

Suspendované

Margita Sčensná 1920-2006
(od Rubanca)

Viktória Sčensná 1922-2005
(od Rubanca)

Margita Hacklová 1925-2004
(od Kupča)

Katarína Pizovková 1927-2019
(od Mačasa)

Mária Sendrejevová nar.1967

Eva Grechová nar.1986
(od Muhovy)

Kostolníci od pol. 20 st. po súčasnosť

Vojtech Leščinský (od Franuša)

Jakub Leščinský (od Husara)

Vojtech Potanka (od Kupča)

Jakub Koval' (od Rubanca)

Ružencový spolok mužov v roku 1950. V strede kaplán Maximilián Špes v ružbašskom kroji

Mariánska kongregácia v r. 1953. Uprostred kňaz Michal Marek

Ján Grech – kňaz

19. apríla roku Pána 1906, ako sa vo vtedajších časoch písalo, narodili sa v jednoduchej roľníckej rodine Márii (Grechovej rod. Petrikovej) a Jánovi Grechovi, synovia Štefan, Ján a Michal (môj dedo). Všetci boli vedený ku viere, skromnému životu a pracovitosti. Ján však rozmýšľal aj o ceste kňazstva. V tom ho podporila aj jeho mama a ako vždy vravel „dodala mi smelosti“. Ale gazdovstvo je gazdovstvo a keďže bolo treba tvrdo pracovať, odovzdávať kontingenty, tak samozrejme každá chlapecká ruka bola len posilou. Nemali to v živote ľahké ako veľa rodín v tej dobe. Obrábať polia, role, hospodárstvo doma,... drina mozole... ale napriek tomu všetkému bolo aj veselo. Mama stále spomína, keď im doma otec (môj dedo) rozprával aj rôzne príhody. Často sa to spájalo so školou. Preto medzi nimi vznikali aj „dohody“ o práci. Najviac medzi Jánom a Michalom, napr. „Mikou, ja za teba napíšem úlohy a ty za mie vyruč gnoj.“ (Michal ja za teba napíšem úlohy a ty za mňa vykydaj hnoj). A rôzne iné práce, ktoré bolo potrebné urobiť. Všetko však bolo vždy poctivo vykonané. Ján bol veľmi obratný aj pri jazde na koni a dokázal všelijaké artistické kúsky. Často počuli: „Jašu,

co to stvaras?“ (Ján, čo to robíš?), keď už videli, že Ján sa drží hrivy koňa a nohy hore. Jasné, že sa oňho báli, keď robil na koni stojky. Tak to ubiehalo, kým Ján ukončil základnú školu a stredoškolské štúdium v Podolínci – 1918 a v Kežmarku 1919 – 1926

Medzitým čoraz jasnejšie vnímal vnútorný hlas a túžbu slúžiť Bohu a ľuďom. A preto v roku 1926 nastúpil na štúdium teológie v Spišskom Podhradí. Ovládal viac cudzích jazykov, zodpovedne študoval a s Božou pomocou prijal 29. júna 1931 z rúk pána biskupa Jána Vojtaššáka sviatosť kňazstva.

Primičnú svätú omšu mal 5. júla 1931 v Kostole Obetovania Pána v rodnej dedinke Vyšné Ružbachy a slávnostné posedenie mu ponúkla rodina grófa Zamoyského v novopostavenom Bielom dome (na stavbe sa podieľalo veľa pracovitých ľudí z tejto dedinky).

Po vysvätení bol ako kaplán pridelený do Spišskej Belej, kde pôsobil 2 roky (1931 – 1933). Ďalšie cesty kňaza viedli ku veriacim v týchto farnostiach:

Spišské Hanušovce 1933 - 1934
 Lesnica 1934 – 1.8 augusta 1935
 Lechnica 1.8.1935 –
 15.februára1939
 Vikartovce 15.februára
 1939 – 1.februára 1941
 Švábovce 1.februára
 1941 – 1. máj 1951

Práve z tejto poslednej bol 23.januára 1951 neprávom vzatý do väzby, donekonečna vypočúvaný a nakoniec odsúdený. A konečný verdikt znel: „11 rokov.“ Za nesúhlas s procesom proti likvidácií katolíckej cirkvi a za prejav solidarity so súdenými biskupmi... Tak začala smutná časť jeho života. „Odsedel“ si síce „len“ 7 rokov, ale to odsedel je naschvál napísané v úvodzovkách, pretože v niekoľkých väzniciach a obzvlášť na samotkách 1,4 x 1,4 nemal šancu si sadnúť. Musel kľačať, stáť, chodiť, pliesť košíky, matrace a iné práce. Bol na to veľmi prísny dozor. Či to vedel, či nie... „Do rána urobiť!“ – tak znel rozkaz. Mal však aj dobrého strážnika, ktorý, keď mal službu, nechal ho sadnúť, či dokonca oddýchnuť. Zaňho sa aj modlil. Ďalším jeho nechceným domovom

boli väznice:

Leopoldov 1.máj 1951 – 24.november 1951

Ilava 24.november1951 – marec 1953

Mirov marec 1953 – júl 1954

Ostrov u Karlových Varů júl 1954 – máj 1956

Valdice u Jačina máj 1956 – 9.jún 1958

Na túto časť spomína moja mama takto: „Keď som bola malá, pamätám si, ako ma rodičia brávali na návštevu ku strýkovi Jánovi do väznice. Bolo mi to zvláštne, že na také miesta ma berú. Až neskôr mi vysvetlili, že jedine mňa mohli aj strýko objať... A tak som chodila zároveň aj po tajné odkazy, ktoré mi strýko nenápadne pri objatí strčil za golier. Ja som už bola poučená, čo mám robiť a ako sa správať, keď sa budeme lúčiť. Boli to odkazy ako sa majú, čo robia a tak... Smutné dojemné a pritom nebezpečné situácie. Čo keby ich prichytili?

Čo by sa stalo? Toľko otázok som vtedy kládla rodičom.“ A tak prešli tie nekonečne dlhé roky. Po dobrom správaní a amnestii bol prepustený na slobodu. Tento pobyt sa však podpísal na jeho zdravotnom stave. Po vrátení z väzenia pracoval 5 rokov na rôznych miestach –stavebný podnik, Pozemné stavby, Vojenské lesy, Štátne majetky, Piloimpregna, Drevona. Veľmi ťažko

však znášal to, že mal zakázane slúžiť sväté omše verejne. Zákaz trval od nástupu do väzenia až po posledné zamestnanie od 1.mája 1951 – 1.novembra 1964. Celý dlhý čas, nekonečných 13 rokov... Aj vtedy sa našiel dobrý človek, ktorý mu pomohol „vybaviť“ to, aby slúžil ľuďom a Bohu tak, ako to vo svojom povolaní ma byť.

Od 1. novembra 1964 – 1.apríla 1968 – bol znova kaplánom v Huncovciach, Veľkej Lomnici a Starej Lesnej. Poslednou farnosťou bola opäť Lechnica 1. apríl 1968 – 31. december 1973, kde už skončil s podlomeným zdravím svojich 42 rokov kňazstva. V tomto čase jedna z omší bola vzácna. 16. septembra 1967 totiž sobášil svoju neter Kristínu, u ktorej dožil posledné dni svojho života.

A mama znova spomína: „To boli ťažké, rušné, ale pekné časy. Vy, 4 malé deti, starostlivosť o strýka, návštevy k nim, kňazi, susedia na spoveď, asistencia a príprava na sväté omše... Každý mal k nám dvere otvorené. Často chodili aj v blahej pamäti pán farár Bernard Pánči. Boli to však požehnané dni, ktoré som mohla s nimi stráviť.“

No najviac čo nám mohol dať bolo to, že nás zasvätil Božskému srdcu Ježišovmu. Veľa vecí ešte urobil a potom spokojne odovzdal svoj život Tomu, ktorý mu ho daroval.

Bolo to 27.februára.1978 o 17-tej hodine. Pohrebné obrady sa konali v Kostole Obetovania Pána vo Vyšných Ružbachoch v sprievode kňazov, mladých v tradičnom ľudovom kroji a veľa ľudí, ktorí sa prišli dôstojne rozlúčiť so svojim rodákom a zároveň prvým kňazom v našej dedinke. A na to sa pamätám aj ja...

Pochovaný je na miestnom cintoríne pri hlavnom kríži, v rodnej obci – Vyšné Ružbachy (vdďaka za čestné hrobové miesto patrí Štefanovi Petříkovi, ktorý ho pomohol

16. septembra 1967 sobášil svoju neter Kristínu

sprievod kňazov, mladých v tradičnom ľudovom kroji na pohrebe

Spracovala: Brigita Grigereková

Zamoyské nevesty

Kniha Zamoyské nevesty opisuje sedem sobášov z tejto významnej rodiny, ktorá je neodmysliteľne spätá s našou dedinkou. Prvý sobáš opísaný v tejto knihe sa konal v roku 1885 a posledný v roku 2019, a tým sa prelína minulosť so súčasnosťou. Niektoré osudy neviest boli uverejnené v mojej knižnej prvotine- Ružbašská kráľovská svadba, ktorá vyšla v roku 2019, alebo v predchádzajúcich článkoch v Žrodelku. Tieto články sa v knihe obohatené o novú fotodokumentáciu a poznatky, ktoré sa mi podarilo časom získať pri bádani vo francúzskych a poľských archívoch. V knihe si nájdete aj nové osudy neviest z rodu Zamoyski ako napríklad životný príbeh najstaršej dcéry Andreja a Karolíny Zamoyských, Márie Jozefy, alebo aj nádherný rozprávkový sobáš na monackom dvore vnuka ružbašského kráľovského páru, princa Karola de Bourbon-Sicules. Pevne verím, že osudy NEVIEST sa Vám budú páčiť a tak trochu vám zmenia myšlienky v tomto ťažkom pandemickom období!

Resumé knihy:

Prvá svadba opísaná v tejto knihe, je svadba grófa Andreja Zamoyského s Karolínou de Bourbon, princeznou Dvoh Sicílii. Konala sa 19. novembra 1885 v zámku Biron, dnes Rodinovo múzeum v Paríži. Predchádzali jej veľkolepé zasnuby zorganizované známym hotelierom Césarom Ritzom, zakladateľom siete luxusných hotelov Ritz po celom svete. Následne sa mladý pár usadil na panstvách, ktoré boli v tom čase súčasťou Ruska a Rakúsko-Uhorska, dnes sa nachádzajú na území Poľska a Slovenska. Andrej a Karolína boli veľkí cestovatelia. Andrej spravoval rodinný podnik – chýrnu ovocinársku škôlku v Podzamczu. Mladomanželia sa po svadbe pus-

tili do revitalizácie kúpeľov Vyšné Ružbacy, ktoré vďaka nim dostali takmer takú podobu akú poznáme dnes. Andrej a Karolína mali osem detí.

Druhá bola svadba najstaršej dcéry Andreja a Karolíny. Mária Jozefa Zamoyska sa zosobášila s Karolom Radziwillom v roku 1906, žiaľ Karol štyri mesiace po svadbe na následky krátkej choroby zomrel. Manželom sa narodil v roku 1907 syn-pohrobok. Mária Jozefa sa znovu vydala v roku 1912 za grófa Jána Bispinga a narodilo sa im trinásť detí. Život Márie-Jozefy bol nesmierne ťažký. Počas druhej svetovej vojny prišla o manžela, strechu nad hlavou a odišla do exilu vo Francúzsku len s niektorými zo svojich detí. Do rodnej zeme sa už nikdy nevrátila. Týmto prekážkam čelila s odvahou a hlbokou vierou.

Tretia svadba, ktorej sa táto kniha venuje, je sobáš Terezy Zamoyskej s grófom Jurajom Jezeriským. Tereza nebola predurčená vydať sa, mala v úmysle žiť v ráde varšavských kononistiek, do ktorého vstúpila ako novicka v roku 1936. Tento rád bol založený pre

potreby dievčat zo šľachtických rodov a povoloval neskorší výdaj. Tak sa to stalo aj v prípade Terezy, ktorá sa rok po zložení sľubu vydala za Juraja Jezierského. Spoločne šťastie netrvalo dlho, lebo po vypuknutí druhej svetovej vojny bol jej manžel zatknutý a až časom vyšlo najavo, že bol zavraždený. Tereza Zamoyska sa uchýlila so svojou sestrou Rózou do kúpeľov Vyšné Ružbachy, kde vlastnili príbytok. Toto rozhodnutie sa im stalo osudným, lebo do konca života boli prinútené ostať v príľahlej dedinke a sú pochované na miestnom cintoríne.

Štvrtá bola kráľovská svadba, ktorú som opísala v mojej predchádzajúcej knihe Ružbašská kráľovská svadba. Uskutočnila sa v roku 1923 vo Vyšných Ružbachoch a sobášili sa grófkou Karolína Zamoyska a Renier de Bourbon, princ Dvoh Sicílii. Z tohto zväzku sa narodili dve deti, princezná Carmen a princ Ferdinand, otec súčasného

následníka trónu Dvoch Sicílii Karola de Bourbon de Deux-Siciles.

Šiesta svadba Karola de Bourbon des Deux-Siciles, vnuka Reniera de Bourbon-Siciles a Karolíny Zamoyskej, s Kamilou Crociainovou, sa konala v Monaku 31. októbra 1998. Sobášiaci sa pár sa spoznal počas benefičného večierku a predstavil ich samotné monacké knieža Albert Grimaldy. Táto svadba sa konala pod záštitou monackého vládnuceho kniežata Rainiera III. Manželom sa narodili dve dcéry: Mária Karolína a Mária Chiara.

Piata svadba bola uzavretá medzi Jánom Kantym Zamoyským a španielskou infantkou Izabelou Alfonzou de Borbón y Borbón. Krstný otec nevesty, španielsky kráľ Alfonz XIII., ktorý sa staral o svoju neter od smrti jej matky (zomrela po pôrode), bol prítomný na svadbe v Madride v roku 1929.

Siedma a posledná svadba, ktorej sa kniha venuje, opisuje sobáš princa Jána- Krištofa Napoleona, pravnuka Reniera de Bourbon-Siciles a Karolíny Zamoyskej, s Olympiou von und zu Arco-Zinneberg, v Paríži 19. novembra 2019. Ženích je hlavou dynastie Napoleon a nevesta je pravnučkou posledného uhorského kráľa a rakúskeho cisára Karola I. Svadobná hostina sa uskutočnila v zámku Fontainebleau.

Som nesmierne dojatá a hrdá, že som vám mohla opísať týchto sedem svadieb, z ktorých prvých päť sa priamo dotklo a ovplyvnilo vývoj Vyšných Ružbách a tým aj severného Spiša. Posledné dve svadby potomkami v priamej línii rodín nadväzujú na historické sobáše v našom regióne a poukazujú na to, že odchodom rodiny Zamoyiski z nášho regiónu sa ich život a pôsobenie už mimo hraníc Slovenska neukončil.

Na tomto mieste by som chcela poďakovať predovšetkým pani Carmen de Bourbon-Sicules, ktorá mi od roku 2014 umožnila – a sama sa podieľala na mojom výskume. I keď nás v roku 2018 navždy opustila, jej spomienka je stále živá.

Možnosť zakúpenie obidvoch kníh je na Obecnom úrade vo Vyšných Ružbachoch, v obchode pri kostole, na hrade Ľubovňa, v kníhkupectvách alebo na internete.

Zvykové právo v minulosti vo Vyšných Ružbachoch

Právo Svadobné (vysele)

Svedectvo o tom, aké práva mali naši starí dedovia, zaznamenal v rámci výskumu pre Etnologický archív FiF UK v Bratislave študent Andrej Sulitka. Zaevidované pod č. 43/1968. Názov : SPIŠ II. 1968. Dátum výskumu: 30.6. – 14.7.1968. Téma : Zvykové právo.

Informátormi boli :

1. Štefan Grigerek, nar. 1889, č.d. 8
2. Ján Krutka, nar. 1905, č.d. 18

Na prespanky sa v dedine ľudia pozerali pohľadavo. Mohli síce ísť aj v kostole dopredu, ale to sa už nikdy nestalo. Ved' to bola veľká hanba pre dievča, keď sa prespalo. V kostole mali prespanky svoj kút, kde pravidelne stavali. Taktiež stáli pod chórom, ale len tesne pri podpernom stĺpe. Prespanky nechodievali do kúdelnej izby a radšej sa stránilo voľných a veselých dievčenských zábav. Prespanka sa mohla vydat' – keby ju bol niekto chcel. Slobodní mládenci sa radšej týmto ženám vyhýbali. Prespanku si za ženu zobral najčastejšie vdovec.

Nemanželské deti dostávali pri krste mená ako iné manželské deti. Nemanželské dieťa prezývali na jdúch. Parobka, čiže otca dieťaťa, sa to v podstate skoro netýkalo. Nemal ťažkosti ani pri ženení.

Pred svadbou chodili pytači, ale

iba z rodiny. Hovorilo sa že boli sprasač. Špeciálne pomenovanie nemali. Cudzí ľudia, ktorí nepatrili do rodiny, nechodili sprasač, ale sa ani neodvážili chodiť. Sprasač sa chodilo v zime najmä po Vianociach. Svadby sa potom vykonávali v januári alebo vo februári. To bol najvhodnejší čas na svadby. V dome, v tom čase, v podstate nebola žiadna práca, a preto robili práve vtedy svadby - vysele.

Pri svadbe boli dvaja starovia. Jedného zaistoval ženích, druhého nevesta. Niekedy sa stávalo, že to boli krstní rodičia novomanželov, ale nebolo to pravidlom, že starostom musel byť krstný otec.

Starostom mohol byť len šikovný a chytrý človek, ktorý bol výrečný a vedel dobre rozprávať i cigániť – hanďovať a vyjednávať za mladuchu. Musel to byť veselý

a vtipný človek, ktorý imponoval i často rozveseľoval svadobčanov. Za nevestu sa peniazmi neplatilo. Dievča dostalo po svadbe v j a n o - v y b a v e. Najlepšie sa bolo oženit' vo vlastnej dedine. Zobrať si dievča z cudzej dediny bola niekedy hanba.

Keď sa pytači po Vianociach dohodli predovšetkým na majetkových záležitostiach, hneď prvú sobotu nasledovali r y n k o v i n y.

Keď prišiel pytač do domu „pohvolou Boga i matka go usadźzila ku stolu,„

Potom obratiac sa k otcovi hovori :

„ Ta co, daće mi vasom dźyfke za babe ?“

Keď to bolo otcovi vhodné, tak odpovedal :

“No dom, co bym nedou.

A co jyj daće ?

Dy dostaňe vjano jak kazda dru-ga ňy ?

No to co ty fces babe cy majontek ?

Fce vase dźyfke za babe ale muse vjedžeć co jyj daće, keľo i dže roľof .”

Po tomto rozhovore mu otec predstavil, čo mieni svojej dcére dať do vena. Ak sa to zdalo prijateľné, tak pytač odišiel s tým, že sa opäť v sobotu stretnú na rynkovinách.

Na rynkovinách sa zúčastnili obidve rodiny a niekedy aj susedia. Bola to už malá hostina. Jedlo sa a pilo.

K tejto príležitosti neboli pripravované špeciálne jedlá. Ženy upiekli z a v i j a n c o v (kysnutých koláčov) a z obchodu sa priniesla pálenka a to bolo všetko. Na svadbu si potom aj sami pálenku varili zo žita a droždí. Svadba bola dlhšiu dobu pripravovaná, ale rynkoviny nie.

V minulosti dievča, ktoré sa vydávalo preč z domu – išlo za nevestu, nedostávalo do vena role ako chlapci. Dievča si zobralo z rodičovského domu svoje osobné veci, dostalo jednu perinu, dve až štyri podušky, maľovanú skriňu na šaty, jednu kravu, dve ovce, prípadne jedno prasa. To bolo všetko. Dievčatám sa začali dávať role do vena až neskôr. Mladá žena dostala časť vena hneď po svadbe, ale kravu, ovce, prasa dostala až neskôr. Všetko záviselo od situovania a postavenia rodiny. Ak sa dievča nechcelo vydať za niektorého mládenca a otec robil na ňu nátlak, aby sa vydala, tak otec urobil taký ústupok - pred rynkovinami jej nechal zapísať časť majetku – časť poľa. Tým ju vlastne prinútil, aby sa vydala. Dievčatá sa nerady vydávali za vdovcov. Bola to ale jedna výhoda. Vdovec ešte pred svadbou musel nechať zapísať časť majetku svojej budúcej žene. „ Pany m bou ľym tyn fto mjou us zapisany majontek“. Mladá žena,

ktorá sa vydala za normálnych okolností, dostala veno – role až po otcovej smrti.

Žena bola mužovi vo všetkom podriadená. Samotná žena svojvoľne nemohla o ničom rozhodnúť. Muž pritom aj sám mohol rozhodovať o všetkom. Manželská vernosť sa veľmi prísne obojstranne vynucovala. V dedine sa iba zriedka stávali prípady, aby si manželia boli neverní. Ženy – dedinská spoločnosť, boli schopné sa „svojimi jynzykami o to postarať, zbyby hlopi ňyhodžylji za drugymi „. V prípade, že padlo iba podozrenie alebo sa niečo stalo, tak najčastejším trestom bola bitka. S rozvodom sa v dedine nikdy nestretli.

Pripravil : Peter Fabis

Turistika v obci - 2021

Počas roka bolo vykonaných viacero dobrovoľných aktivít v oblasti turistiky v spolupráci s obcou a KST SL...

Veterný vrch

Na najznámejšom vrchu v okolí bola na začiatku sezóny tradične vložená nová vrcholová kniha (4.vydanie) a nová slovenská vlajka, ktorá sa počas roka priebežne mení...

Aktuálne je medvedík na ktorom drží lavička poškodený, ale čoskoro bude osadený nový, ktorý je už vyrobený.

Taktiež bolo obnovené žlté miestne značenie na hrebeňovej trase z Poľany (miestny názov Turová) na Veterný vrch.

RTVS v relácii televíkend uverejnila v novembri reportáž o Veternom vrchu.

Pamätník partizánov

Dobrovoľníci v spolupráci s obcou Vyšné Ružbachy a zamestnancami sociálneho podniku Valínek zabezpečili novú informačnú tabuľu k pamätníku partizánov, ktorá popisuje udalosti z obecnej kroniky.

Miestne červené značenie k pamätníku bolo obnovené.

Pred letnou sezónou zabezpečila obec na križovatke k partizánom nový prístrešok, ktorý poskytne okrem posedenia aj úkryt pred dažďom.

Rekreačný chodník Sovia**Polana**

Lesy mesta Podolínece pred sezónou oficiálne otvorili unikátny rekreačný chodník Sovia Polana, ktorý vedie nádherným lesom.

Na chodníku boli osadené informačné tabule so zaujímavými informáciami a bolo vytvorené obojstranné miestne zelené značenie. Trvanie prechádzky po okruhu samotného chodníka je 90 minút.

Mesto Podolínece a obec Vyšné Ružbachy zabezpečili nové smerovky a smerovníky, ktoré informujú ako sa dostať ku chodníku. Z Vyšných Ružbách sa dá napojiť na Rekreačný chodník zelenou (pri Jaskyni v Čube), alebo žltou trasou (Košiare). Z Ružbách obe trasy cca 60 minút.

Optimalizácia značenia a informovanosť

V obci a v okolí sa nachádzalo neaktuálne cyklistické a turistické

značenie. Neaktuálne značky boli zatreté, aby návštevníkov nemýlili...

Na vybraných smerovníkoch v obci a okolí boli umiestnené cykloturistické mapy s odporúčanými zaujímavosťami pre lepšiu prehľadnosť návštevníkov. Pre lepšiu orientáciu v teréne (hlavne na lúčach) boli na vybraných miestach osadené žlté značkárske kolíky.

V obci boli vytvorené turistické informačné tabule, ktoré zobrazujú aktuálne mapy a tipy na výlet s fotkami v obci a blízkom okolí...

Viac o turistike v okolí obci

Viac informácií ohľadom uvedených vykonaných aktivít a všeobecne o možnostiach turistiky v okolí obce nájdete na oficiálnej internetovej stránke obce Vyšné Ružbachy.

<http://www.obecvysneruzbachy.sk/turista/turistika/>

Možno príde aj Mikuláš.....

Aké by to boli sviatky a obdobie adventu bez Mikuláša? Aj napriek pandémie Mikuláš zavítal do našej obce v podvečerných hodinách 5. decembra 2021. Kvôli prísnyim pandemickým opatreniam sa s detičkami nestretol v miestnom kine, ale previezol sa celou obcou na koči. Svoju cestu začal so svojimi pomocníkmi – anjelom a čertom pri obecnom úrade, rozsvietil vianočný stromček pri autobusovej zastávke, presunul sa na Vyšný koniec – smer bývalý Vagonár – Lázeň – Horbek – Nová ulica – Stará ulica. Najmenší obyvatelia našej obce spolu so svojimi rodičmi mu kývali z okna, alebo ho prišli pozdraviť a zakývať mu ku ceste. Každému sa ušla sladká odmena v podobe cukríkov.

Kalendár významných historických udalostí v našej obci pripadajúcich na druhý polrok 2021

Pred 375 rokmi

V roku 1646 vznikla v obci „Papiereň“, ktorá vyrábala ručný, veľmi kvalitný papier.

Pred 135 rokmi

V roku 1886 veľký požiar zničil „Nižný koniec“ obce. Podpálila od Mačasa. Bola odsúdená na 5 rokov straty slobody. Trest si odpýkala v Mukačevskom väzení.

Pred 95 rokmi

Obecná kronika uvádza, že v roku 1926 v okolitých lesoch sa vyskytoval veľký počet vlkov.

Pred 80 rokmi

20. decembra 1941 bolo v obci založené „Poľnohospodárske združenie“, v ktorom boli organizovaní robotníci a roľníci pracujúci v poľnohospodárstve. Predsedom sa stal Ján Krutka.

Pred 80 rokmi

4. decembra 1941 v zmysle vtedajších zákonov, dovtedy cirkevná škola bola komisionálne odovzdaná do užívania štátu, ktorý prevzal na seba aj celkové náklady na jej prevádzku.

Pred 75 rokmi

V roku 1946 po vojne, sa uskutočnili prvé obecné voľby do obecnej samosprávy.

Pred 75 rokmi

V roku 1946 obcou prechádzali Benderovské tlupy. Nikomu však neublížili.

Pred 65 rokmi

V roku 1956 sa odberu krvi zúčastnilo 5 občanov obce.

Pred 60 rokmi

V roku 1961 sa v celej obci vymieňalo doposiaľ liatinové vodovodné potrubie za hrubostenné sklenené. Liatinové potrubie sa skoro zanášalo tvrdou agresívnou vodou.

Pred 60 rokmi

Vykonali sa terénne úpravy futbalového ihriska zrovnaním dovtedy svahovitého terénu.

Pred 40 rokmi

V roku 1981 na svahoch „Červenej hory“ do kopca „Kukura“ premávajú v zime už tri lyžiarske vleky.

Pred 50 rokmi

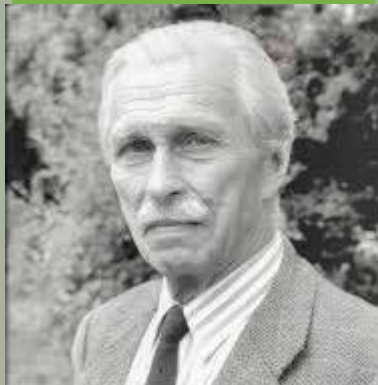
V roku 1971 bola na cintoríne postavená murovaná márnica. Dovtedy bola márnica drevená.

Pred 35 rokmi

V roku 1986 sa ukončila výstavba predajne potravín „Pod Zelardom“ a zároveň bola odovzdaná do užívania.

Pred 60 rokmi

28.septembra 1961 zomrel v Monaku gróf Ján Kanty Zámoyški.

Pred 55 rokmi

V roku 1966 sa na celej budove kostola osekala pôvodná pálená vápenná omietka. Nahradil ju brizolit.

Pred 30 rokmi

V roku 1991 bol Miestny národný výbor premenovaný na Obecný úrad.

Pred 30 rokmi

Na samom vrchu Úboče nad obcou bol rehabilitovanými občanmi, ktorí v r. 1950 bránili likvidácii kňazov v Podolínskom kláštore postavený jednoduchý drevený kríž.

Pred 35 rokmi

V roku 1986 sa v jazierku Kráter zabetónovali všetky v minulosti vykonané výseky v obvodovom travertínovom prstenci. Výtok vody sa upravil prepadovým potrubím so spodným odtokom. Kráter je zaevidovaný v svetovej organizácii UNESCO v Paríži.

Pred 25 rokmi

Za predsedu Poľnohospodárskeho družstva „Kukura“ zvolený Ing. Daniel Leščinský.

Pred 30 rokmi

Podľa sčítania bolo v obci 24 súkromných telefónnych liniek a 72 osobných áut.

Pred 25 rokmi

V roku 1996 bola v obci vykonaná registrácia Pozemkového spoločenstva. Predsedom sa stal Ing. Štefan Sčensný.

Pred 25 rokmi

Družstvo v tom čase chovalo 233 dojníc, 40 vysoko-teľných jalovic, 211 jalovičiek, 155 býčkov a volkov.

Pred 25 rokmi

Za predsedu „Urbárnych podielníkov“ bol zvolený Alojz Grech

Darujte nám 2% z Vašich daní

Informácie o poukázaní 2 % z dane

IČO:4238060

Právna forma: Občianske združenie

Názov: Ružbašský Prameň o.z.

Adresa: Vyšné Ružbachy 169, 065 02 Vyšné Ružbachy

Ružbašský Prameň o.z. si Vás dovoľuje osloviť s požiadavkou o poukázanie 2 % z Vašich daní, ktoré budú použité na chod nášho občianskeho združenia. Vďaka poskytnutiu 2 % z Vašich daní, budeme môcť zatriktívniť Obec Vyšné Ružbachy, tlač nášho časopisu Ružbašské žrodelko. V prípade, že sa rozhodnete pomôcť nášmu združeniu takýmto spôsobom, budeme Vám veľmi vďační.

AKO NA TO?

A.) ZAMESTNANEC:

1.) Začiatkom roka požiadajte svojho zamestnávateľa o vykonanie ročného zúčtovania preddavkov na daň z príjmov za predošlý rok a o vystavenie potvrdenia o zaplatení dane.

2.) Vyplňte vyhlásenie o poukázaní 2 % dane pre Ružbašský Prameň o.z. Vypíšte Vaše meno, rodné číslo, bydlisko a sumu zodpovedajúcu 2% zaplatenej dane. Najneskôr do 30. apríla príslušného roku pošlite alebo doručte tlačivá daňovému úradu v mieste Vášho bydliska.

B.) SZČO, KONCESIA, INÁ ZÁROBKOVÁ ČINNOSŤ, PRÁVNICKÁ OSOBA (s.r.o., a.s., k.s., v.o.s., družstvo a pod.)

v daňovom priznaní prosíme uveďte názov, sídlo a IČO nášho občianskeho združenia Ružbašský Prameň, tak ako je uvedené na tlačive „Vyhlásenie“.

(Ružbašský Prameň o.z., Vyšné Ružbachy 169, 065 02 Vyšné Ružbachy, IČO:4238060)

UPOZORNENIE !

výška 2 % z dane z príjmov fyzických osôb musí byť minimálne 3,32 €

2 % z dane môže poukázať fyzická osoba len v prospech jednej organizácie.

Používajte len vzory tlačív (potvrdenie, vyhlásenie), ktoré boli vydané

v Oznámení Ministerstva financií SR.

Za Vašu podporu Vám vopred ďakujeme!

Kolektív OZ Ružbašský prameň.

PRAMEN o.z.

Mobilná aplikácia - V obraze

V našej obci funguje služba pre občanov našej obce, ktorou je mobilná aplikácia „V obraze“. Pomocou nej Vám neuniknú informácie o aktualitách, oznamoch na úradnej tabuli, najbližších podujatiach v obci, najnovšie fotografie vo fotogalérii.

Na rozdiel od SMS hlásnika, v ktorom väčšinu správ tvoria oznamy miestneho rozhlasu, Vám mobilná aplikácia prinesie najnovšie informácie, ktoré boli zverejnené na obecnej webstránke. Do aplikácie sa nemusíte registrovať a poskytovať žiadne osobné údaje. Upozorní Vás na novo vložené správy.

Čo je potrebné k jej stiahnutiu?

Mať chytrý telefón s operačným systémom Android či iOS

Prístup na internet

Miesto v úložisku telefónu cca 12 MB

Aplikáciu si môžete stiahnuť aj cez QR kódy:

A cyjes to pavy

♩ = 116

A cy - jes to pa - vy, co še pa - som sa - my,
 na žy - fo - nyj du - bi - ňe, ej, mo - je, mo - je,
 co jym vy - ho - va - la za - keľ zeš bou na voj - ňe.

A cyjes to pavy co še pasom samy
 na žyl'onyj dubiňe
 [:ej moje moje co jym vyhovala
 zakeľ zeš bou na vojňe.:]

Kyd zeš vyhovala coz zeš ňypšedala
 za pjyndžešont taľare
 [:a ja ňypšedala za tobom cekala
 kym ty pšidžes s tyj vojny.:]

Hej z gory z gory moj koňicku bury
 zy štyromi noskami
 [:hej oblap Jaňicku svoje fryjyrecke
 obidvomi ronckami.:]

JANUÁR

PO	UT	ST	ŠT	PI	SO	NE
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

FEBRUÁR

PO	UT	ST	ŠT	PI	SO	NE
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28						

MAREC

PO	UT	ST	ŠT	PI	SO	NE
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

APRIL

PO	UT	ST	ŠT	PI	SO	NE
					1	2
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

MÁJ

PO	UT	ST	ŠT	PI	SO	NE
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

JÚN

PO	UT	ST	ŠT	PI	SO	NE
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

JÚL

PO	UT	ST	ŠT	PI	SO	NE
					1	2
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

AUGUST

PO	UT	ST	ŠT	PI	SO	NE
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

SEPTEMBER

PO	UT	ST	ŠT	PI	SO	NE
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

OKTOBER

PO	UT	ST	ŠT	PI	SO	NE
						1
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

NOVEMBER

PO	UT	ST	ŠT	PI	SO	NE
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

DECEMBER

PO	UT	ST	ŠT	PI	SO	NE
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

OBEC VYŠNÉ RUŽBACHY
 Vyšné Ružbachy 243, 065 02 Vyšné Ružbachy
 Tel.: 052 43 98 110, email: obecvr@slnet.sk
www.obecvysneruzbachy.sk

Doteraz zavedený zber kovových obalov v červených vreciach bude od 1.7.2022 vykonávaný ako SPOLOČNÝ zber plastov, TETRAPAKOV a kovových obalov v spoločnej ŽLTÉJ zbernej nádobe alebo v ŽLTOM vreci. Od 1.1.2022 je platné zálohovanie PET fliaš

PLASTY A TETRAPAK	SKLÁ	PAPIER	KOVOVÉ OBALY	Každý nepárny týždeň KOMUNÁLNY ODPAD	VEĽKOBOJEMOVÝ A NEBEZPEČNÝ ODPAD
-------------------	------	--------	--------------	---	----------------------------------

Vydáva: Občianske združenie Ružbašský Prameň o.z., občasník, IČO: 42380600.
 Noviny sú registrované na Ministerstve kultúry pod číslom EV 5768/19.
 Expedícia novín je zabezpečovaná do všetkých domácností v obci Vyšné Ružbachy.
Vo všetkých obchodoch sa nachádza označená zberná nádoba, kde môžete vhadzovať vaše po-
strehy, pripomienky, nápady, prípadne finančné dary na náš rozvoj.
 Uzavierka tohto výtlačku: 15. novembra 2021
 Ružbašské žrodleko je vydané vďaka finančnej podpore obce Vyšné Ružbachy. Ďakujeme !